

SEE MORE JESUS · WANTTOSEEMORE.COM

Ri Kinb'an Rech Kinkolotajik? — Jun Ch'ob'onik Rech ri Bibliaj KJV ruk' ri Numeros re Strong

CHAQUE NUK'AM CHUB'ANIK RECH KINKOLTAJ? · UK'UTUNIK KECH RETAMANEL TAQ (ACTS 2:38)

K'utb'al Uxe'al Loq'alaj Tzij pa Wuj — ri Utz Laj Tzij re Jesucristo

PA CH'UTTI'N TZIJ

Ri Dios xatu'b'an la, xuquje' ri Dios kloq'aj la. Ronojel winaq xub'an etzelal, xuquje' ri etzelal kujuch'eka'j chirij ri Dios. Ri Dios xutaq lo ri Uk'ojol, ri Jesucristo. Ri Jesús man xub'an ta jun etzelal, xa xkam rech xtoj ri qamak. K'a te ri' ri Dios xuk'astajisaj chikixo'l ri kaminaqib', xuquje' k'asal chik kamik. Are wa' ri rajawaxik kab'an la. Chakojo ri utz laj tzij ri' ruk' ronojel awanima'. Chatzelej rij chirij ri etzelal b'anom la — ri Loq'alaj Tzij kub'ij che wa' k'exb'al no'jib'al. Chaqasan la pa ja' — chatqaja' chuxe' ri ja' pa ub'i' ri Jesucristo — xuquje' ri Dios kuya ku'taj la ri amak. Ri Dios kuya na la ri Loq'alaj Uxlab'ixel rech kak'o'ji' pa awanima'. K'a te ri' chaterene'j ri Jesús ronojel q'ij, k'o pa kik' nik'aj chik winaq ri kekojonik, k'a pa uq'isik ri ak'aslemal. Are' katuchajij la, xuquje' kuya na la k'aslemal ri man k'isow taj.

TZIJ RI KAJALATAJ

Wachalal, ri k'utunik ri más nim uq'ij chikiwach ronojel ri kuya' kub'ij jun winaq, xk'utuux pa ri q'ij ri xalax wi ri Iglesia. Ri winaq ri xkita ri qas tzij, xsokotaj ri kanima, xkib'ij ko chi chuq'ab': ¿Jas kaqab'ano? Man xb'ix ta chike xa xew kanaj kánoq jun na'oj, o xa kub'ij jun oración kate' kok chi na pa ri kikaslemal ri ojer. Xyaataj jun tzalq'omanik chike ri kuk'am jun uchi'ja, are' ri uchi'ja kuk'am jun akanik chi rajawaxik kaq'axeta. Chakoje'j — ronojel ri anima — chi ri Jesucristo xkam rumal ri amak xuquje' xk'astaj chikixo'l ri kaminaqib', rumal chi ri kojonik kape rumal ri ta'am re ri utzij ri Dios. Kelesaj awi' chi rech ri amak — katzalij chi rech ri amak ronojel ri anima. Chab'ana' qasanik pa ub'i' ri Jesucristo chi rech kuyutaj ri amak — muqutaj rukan Areh, xuquje' kk'astaj chi rilik jun k'akal k'aslemal. Kk'amowik ri sipanik re ri Lokolaj Uxlab'ixel — rumal chi apachin ri man k'o ta ri Uxlab'ixel re ri Cristo man rech ta areh. Kate' k'ut, mixtaq'e' pa ri uchi'ja: chatzaqata' pa ri uk'utuxik ri apóstoles, ri jach re ri wa, xuquje' ri oraciones; katkanaj junam Rukan jetaq ri jun uq'ab' che kajekej ranik uq'ab' rikan ri uva; xuquje' chak'oje' che ri k'isb'al — rumal chi ri kolotajem kachapleta chi rech

ri qas tzij, kub'ana' chi rech ri qas tzij, xuquje' kk'is chi rech ri qas tzij. Jun oración are' jun utz chapb'al, xuquje' katkowinik kab'an waral wa'ol; xa te' k'ut, tata' ronojel ri xkib'ij kan ri apóstoles, xuquje' chab'ana', xuquje' katkolotaj na. Are' wa'ii ri b'e chi okik. Chatijoj awi' rech, xuquje' chab'ana' pa ri akaslemal.

OXIB' KUCHOLIJ KE'K'UT WI RI JUN CHOMANIK RI'

1. Are chi' ri tinamit xkiriq k'ax pa kanima' xuquje' xkiriq kichi': ¿Jas kaqab'ano?, ¿jas xkib'ij ri e taqo'n che uk'ulaxik?
2. ¿Jas kraj kub'ij ri kojoniq pa anima' xuquje' kub'ij chuchi', xuquje' jas kub'an ri qasanik pa ja' pa ub'i' ri Jesucristo?
3. ¿La toq'ob'anik xa jun majib'alil, o rajawaxik che jun winaq k'a kutakej, kukoch ruk' ri Cristo, xuquje' kuq'ij k'a pa ri k'isb'al?

I. RI CH'AQ'OJ — ACHALAL WINAQ, JAS KAQAB'AN?

HECHOS 2:36 Rumal k'u wa' cheta'maxoq chi wa' we Jesús ri' ri xiripo, ri Dios xub'an Cristo che xuquje' rajaw ronojel ri k'olik. (37) Ri tzij ri xuq'alajisaj ri Pedro xuk'axirisaj kanima' ri winaq, rumal ri' xkib'ij che ri Pedro xuquje' chike ri nik'aj taqo'n chik: Qachalal, ¿jas k'u rajawaxik kaqab'ano?

XQUS KI KANIMA → IX ACHIJB' XUQUJE ALAXIK, SUB'ANIK KAQAB'AN?

II. RI TEMEJ — RI CRISTO XKAM, XUQUJE' RI UKIK'EL KACHUNIK CH RECH RI MAK

A. ROMANOS 5:8 Ri Dios xuk'ut ri uloq'anik chiqawach, jeri' rumal ri are uj a'jmakib' na, ri Cristo xkam rumal qe.

CH'A TEJEB'AL Q'ATOJ RAJIL: JE' NA AJMAKAB' UJ → XKAMISAX RI CRISTO PA QAWI'.

B. APOCALIPSIS 1:5 xuquje' che ri Jesucristo, ri qas kaq'alajisan ronojel ri jastaq, ri xk'astaj uwach nab'e chikiwach konojel ri kaminaqib', ri kab'an rech pa kiwi' konojel ri e taqanelab' cho ri uwachulew, ri xujuloq'aj xuquje' xuch'aj ri qamak ruk' ri ukik'el. **[G3068 louo ■]**

RI TESTIGO JIKOM + RI NAB'E ALAXINAQ CHIKE RI KAMINAQIB' → RI XOJRAJ LOQ' → XUJUCHUP PA RI QAMAK RUMAL RI UKIK'EL

C. Efesios 1:7 Pa Are' xujtortaj wi rumal ri ukik'el, xkuyutaj ri qamak rumal ri uq'inomal ri utoq'ob'.

PA RIJ RI' K'O QAKOLB'AL RUMAL RI UKIK'EL = UKUYB'AL MAK.

(Ri nuchomanik pa wanima — ri toq'ob'isan qatzij xuquje' ri kuyub'al mak e k'o PA RI AJAWXEL. Rumal la' kab'an ri qajawaxik pa Are': ri kik' ri kach'ajch'ob'isan qe, xuquje' ri kuyub'al mak ri kulok', e riqital pa ri Jun ri kab'an wi ri qajawaxik che.)

D. Isaiah 52:14 ↗ *read this in your Bible*

RUWACH SIBALAJ XSACH UWACH CHIKIWACH KONOJEL WINAK → RUCHUCH XSACH SIBALAJ CHIKIWACH E RALK'WAL ACHI.

E. Isaiah 50:6 ↗ *read this in your Bible*

XINYA' RI NUIJ CHIKE RI E K'AQAL TAJIN KINCHAP + RI NUXAQ'AB' CHIKE RI XKESAJ RI RISM → MAJ XINEWA' RI NUWÄCH CHUWÄCH RI K'IX XUQUJE' RI CHUJ.

F. Psalm 22:14 ↗ *read this in your Bible*

RONOJEL RI NUBAQIL XEL KANOQ PA RI KIK'OLIBAL → XKISOK' RI NUQ'AB' XUQUJE' RI NURAQAN → XKIJACH RI NUATZ'Yaq + XKITZAQ ETZ'ABAL CHIRIJ RI NUQ'AQAL ATZ'Yaq.

G. Isaiah 53:4 ↗ *read this in your Bible*

XSOKOTAJ RUMAL RI QAMAK + XCH'AYITAJ RUMAL RI QETZELAL → RUMAL RI USOKOTAJIK UJ KUNAJINAQ CHIK.

H. MATEO 27:28 Xkesaj ri ratz'yaq k'a te ri' xkikoj jun mora't manta chirij. (29) Xkikem jun k'ix korona, xkikoj pa ujolom, k'a te ri' xkiya jun aj pa ri uq'ab', xkichaple'j uyoq'ik, xexuki'k choch xkib'ij: Nim aq'ij taqanel kech ri winaq ri a'j Israel. (30) Xkichub'aj ri upalaj, k'a te ri' xkich'ey pa ujolom ruk' ri aj.

JUN KORONA CH'UQU'UJ CHI UPAM UJOLOM → XKICHUB'AJ RIB' CHIRIJ + XKICHAP UCH'AYIK CHI UJOLOM.

I. LUCAS 22:44 Sib'alaj k'ax k'u ri ranima' xub'an k'u ch'awem ruk' chuq'ab', sib'alaj xel k'u pa ja', ri ja' ri xel che jer k'o ri utzatzaal ri kik' xtz'utuwa pa ri ulew.

SIB'ALAJ XEL K'U PA JA', RI JA' RI XEL CHE JER K'O RI UTZATZAL RI KIK' XTZ'UTUW PA RI ULEW.

J. JUAN 19:34 Pune jeri' jun chike ri ajch'o'jab' chajil tinimit xujut b'ik ri che' ch'eyab'al che ri uk'alk'a'x ri Jesús, jeri' xel loq kik' xuquje' ja che.

JUN LANSAXOK PA UXUKUT → ANIM XEL BIK KIK' XUQUJE' JA'.

(Ri nuchomanik pa wanima' — chasik'ij ukux, chawetamaj chi are xb'anik rumal AT. Ri uwach ri xub'ano ri ch'umil xk'ex ub'antajik, man k'o ta chik keta'mataj wi. Ri raqan ri kuchajij ronojel ri jastaq xjaq rij rumal ri asaruk chi'aj. Ri uq'ab' ri xkunanik che ri yawab' aj lepra xok jub'iq' laj che rumal ri chäk. Ri ub'aqil xel chi'utz che ajilanik. Ri uxuq'iq' xtzaq jer ri kik' nab'e na chi kaya' jun clavo. Man xchäp ta rumal fuerza: Are ri Areh xuya' ri uraqan rumal ri urayb'al; man xumuq ta ri uwach. Konojel ri chikop are ri amak xya' pa uwi', konojel ri sokoje are ri ax'anik, konojel ri raqän jab' are ri akajb'al. Are k'u xtzoqopij, kik' xuquje' ja' xel lo pa uxukut — ri kik' che katchajch'ojirisaj, xuquje' ri ja' che katmuqik pa uwi'. K'a te k'ut, are k'ax kaya' ub'ixik chawe chi kachomaj ri ak'aslemal xuquje' katqasan pa ja', man are ta k'ax jastaq katok ta chub'anik. Are k'u kata' chi katkuluj, chuxe' aqän, ri xrelesaj ronojel ri.)

III. CHAKOJO RI AJAWXEL JESUCRISTO — XUQUJE' CHAK'UTU UB'I PA ACHI'

A. Genesis 15:6 ↗ *read this in your Bible*

XUKOJO RI AJAWXEL → XOK CHE SUK'AL CHIRIJ.

B. ROMANOS 4:3 ¿Jas k'u kub'ij ri tz'ib'atalik? Ri Abraham xukoj ri xub'ij ri Dios che, rumal ri' xb'ix che chi suk' achi.

RI ABRAHAM XUKOJ RI XUB'IJ RI DIOS CHE → RUMAL RI' XB'IX CHE CHI SUK' ACHI.

C. Numbers 21:8 ↗ *read this in your Bible*

RONOJEL RI TI'OM, ARE CHI' KILO → KK'ASI' NA.

D. JUAN 3:14 Jetaq ri xub'an ri Moisés xuxekeb'a ri kumatza pa ri katz'inow ulew, je xuquje' kab'an na che uxekeb'axik ri uK'ojol ri Achi. **[G4100 pisteuo ■]** (15) Jeri' rech xapachin ri kakojon che kuriq na k'aslemal ri maj uk'isik. (16) Ri Dios sib'alaj xu'loq'aj ri winaq ri e k'o choch ri uwachulew, xuya ri xa jun uK'ojol rech xapachin ri kakojon che man kasach ta uwach xane k'o uk'aslemal ri maj uk'isik.

JETAQ RI MOISÉS XUYAK ANAJ RI KUMATZ → JE' CHIQE RAJAWAXIK KUYAK ANAJ RI UK'AJOL RI ACHI → XAPACHIN RI KUKOJON CHIRIJ MAN KASACH TA UWACH, XANE K'O RIQ'IJALAJ UK'ASLEMAL

(Ri nuchomanik — chakoj kekanaj kanoq we kab' pa jun ub'antajik xuquje' chatiyoj rumal. Pa ri taq'aj, ri winaq ri kekaminaq man xbix ta chike chi rajawaxik kech'akan ri kunanem. Xbix chike chi keka'y, pa kojoni, chirij ri xuya' ri Dios puwi jun che' — xuquje' xek'asi na. Ri Jesús kubij chi ri che' riq' are jun k'utb'al rech ri ucrux areje'. Ri kojoni are ri ka'yenik. Nabe' chwach ri kutzelej jun winaq che jastaq, o kunimaj jastaq, rajawaxik nabe' keka'y ronojel ranima chirij Ri xya'talik puwi, xuquje' kukoj kub' chirij. Chuqa' chila' Abraham: xkojoni, xuquje' ri Dios xrilo che sib'alaj sukum na — nabe' chik ke ri taqanik, nabe' chik ke jastaq wach patanijem. Ri kojoni are ri kajawibäl jachike konojel jastaq katikarik. Xa xuquje' chila' cha'ta chik jas kub'an ri kojoni ka'nowik pa ri nimanik pa ri taq versikulos ri kok'ow chik — xa che ri aq'ab, xa che ri hora.)

E. ROMANOS 10:8 ¿Jas k'u kub'ij ri tz'ib'atalik? Chanaqaj k'o wi ri tzij; k'o pa ri achi' xuquje' pa ri awanima'. Are wa' ri tzij rech kojob'al ri kaqatzijoj. **[G3670 homologeo ■]** (9) We che ri achi' kab'ij chi ri Jesús are Awajaw xuquje' kukoj pa awanima' chi are ri Dios xk'astajisan chikixo'l ri kaminaqib', katkolotajik. (10) Rumal cher pa ranima' jun kukoj wi rech kab'antaj suk' che, xuquje' ruk' ri uchi' kuq'alajisaj rech kakolotajik.

CHAB'IJ CHUCHI' RI AJAWXEL JESUS + CHAKOJO PA AWANIMA' CHI RI DIOS XUK'ASTAJISAJ RIJ CHIKIXO'L RI KAMINAQIB' → KATKOLOTAJIK.

F. ROMANOS 10:13 Je' rumal xapachin ri kuna'taj ri ub'i' ri Ajawxel, kakolotaj na.

JE' RUMAL XAPACHIN RI KUNA'TAJ RI UB'I' RI AJAWXEL → KAKOLOTAJ NA.

G. ROMANOS 10:17 Xaq jeri' ri kojob'al kak'iyik we katatab'ex ri utzij ri Dios ronojel q'ij.

RI KOJOB'AL KAPE RUMAL RI TATAB'EXIK → XUQUJE RI TATAB'EXIK RUMAL RI UTZIJ RI DIOS.

H. HECHOS 16:29 Ri chajinel rech ri che' xtaqan chutzijik ri q'aq', aninaq xok b'ik pa ri che' kab'irib'atik xuki' chikiwach ri Pablo rachi'l ri Silas. **[G4100 pisteuo ■]** (30) K'a te ri' xe' resaj loq pa ri che' xuta chike: Achyab', ¿jas rajawaxik kinb'ano rech kinkolotajik? (31) Ri Pablo rachi'l ri Silas xkib'ij che: Chatkojon che ri Ajawxel Jesucristo, rech katkolotajik xuquje' kekolotaj ri e k'o awuk' pa ri awachoch. (32) Ri Pablo rachi'l ri Silas xkitzijoq ri utzij ri Dios che ri achi, xuquje' chike konojel ri e k'o pa rachoch. (33) Che ri aq'ab' ri' ri chajinel rech ri che' xuch'aj ri sokotajik chike ri Pablo rachi'l ri Silas. Xb'an k'u uqasana' ri achi xuquje' konojel ri e k'o pa rachoch.

AJAWAB', JAS KINB'ANO RECH KINKOLOTAJIK? → CHAKOJ AKUB' CHIRIJ RI AJAWAXEL JESUCRISTO → XUQUJE' XB'AN Q'IJB'AL RE, ARE' XUQUJE' KONOJEL RACHALAL, CHANIM

(Nu na'oj in wa' — xa keb' mul pa ronojel ri Loq'alaj Wuj k'o wi we jun k'utunik ri' kaq'alajisax cho ronojel winaq: waral pa che' re Filipos, xuquje' pa ri Pentecostés pa Hechos 2. Chakojo' ri keb' tzij re ri k'utunik junam. Ri winaq ri e k'o pa Pentecostés eta'm chik xuquje' kub'ulal xkina'o chik — rumal la' xk'is kanima' — rumal la' ri Pedro xuchaple'j ruk' ri jun taqanik chik: chixmeltzaj b'a, xuquje' chixqasax pa ja'. Ri ajchajil re che' na reta'm ta na jun jastaq, rumal la' ri Pablo xuchaple'j ruk' ri nab'e taqanik: chikojo' — k'a te ri' xutzijoq che ri utzij ri Ajawxel, xuquje' pa ri q'ij ri' chikaj re aq'ab' xqasax pa ja' ri achi. Keb' uchaple'b'al, xa jun b'e. Ri kub'ulal man k'ulel taj ruk' ri qasanik pa ja', xuquje' ri qasanik pa ja' man k'ulel taj ruk' ri kub'ulal; ri kub'ulal are ri anima' ri kuniman, xuquje' ri q'ij ri' chikaj re aq'ab' sib'alaj utz.)

I. HEBREOS 11:6 Qas tzij wi, we man k'o qakojob'al man kujqaj ta wi cho ri Dios, jeri' rumal ri kaqet ruk' ri Dios choq'aq' wi kukojo chi k'o ri Dios xuquje' Are' katewchi'nik ri kajeqi' uk'u'x chirij.

QAS TZIJ WI, WE MAN K'O QAKOJOB'AL MAN KUJQAJ TA WI CHO RI DIOS → WE MAN K'O QAKOJOB'AL MAN KUJQAJ TA WI CHO RI DIOS.

IV. RI TZIJ TZ'AQAT — CHAK'EXA AK'U'X, CHAB'ANA QASANIK, CHAK'AMAWA'J RI LOQ'ALAJ UXLAB'IXEL

HECHOS 2:38 Ri Pedro xub'ij chike: Chik'exa ik'u'x, xuquje' ri ichomanik chixtzalij ruk' ri Dios. Rajawaxik kab'an iqasana' pa jujunal pa ri ub'i' ri Jesucristo, xa jeri' kakuyutaj ri imak, xuquje' kik'amawa'j ri usipanik ri Tyoxalaj Uxlab'ixel. **[G859 aphasis ■] [G907 baptizo ■] [G3340 metanoeo ■]** (39) Wa' we chi'tal loq, iwech kech ri iwalk'wa'l, kech konojel ri winaq ri e k'o cho ri uwachulew, kech konojel ri e sik'ital rumal ri Ajawxel.

CHIK'EX IK'U'X + KAB'AN QASANA' CHIWE PA UB'T' AJAWAB' JESUCRISTO RECH KESAX IWMAX → KIK'AMAWA'J NA RI SIPANIK RI LOK'OLAJ UXLAB'IXEL.

V. TZALIJ IKUX

A. HECHOS 3:19 Kamik k'ut chik'exa ik'u'x xuquje' chixtzalij ruk' ri Dios rech kachuptaj ri imak. **CHIXTZALIJ + CHIXK'EXK'EXON → RECH KESACH RI IMAK.**

B. LUCAS 13:3 Man je' ta ri', xuquje' ix kasach na iwach, we man kik'ex na ik'u'x. **WE MAN KIK'EX TA IK'U'X → KIXSACH NA IWONOJEL JUNAM.**

C. 2 CORINTIOS 7:10 Ri b'is ri kape ruk' ri Dios kub'an che ri winaq kuk'ex uk'u'x rech jeri' kakolotajik, we ri' jun utz laj b'is, are k'u ri b'is rech uwachulew kuk'am loq kamikal. **RI BIS RECH DIOS KUB'AN K'EXB'AL K'U'X PA KOLOTAJEM → RI BIS RECH RUWACH'ULEW KUB'AN KAMIKAL.**

(Nuchomanik pa wanima' — man kachomaj taj chi are jun ch'utin tzij, xb'ix jun mul xuquje' xk'is ruk'. K'ex ib' anima', xuquje' tzij ri e junam ruk', kaq'ajmatajik pa ronojel ri Loq'alaj Tzij jun ciento kab'lajuj mul — kawinaq waqib' pa Ojer Taqanik, xuquje' waqib' ruk' oxk'al pa K'ak' Taqanik. Are chirij ri e q'alajisal taq winaq are kakiq'aj tzelej, tzelej, k'a che ri Juan are kuq'aj k'ex ib' anima', k'a che ri Ajawxel Are', k'a

VI. CHIB'AN QASANIK CHI'WE PA CRISTO RECH KESAX RI IMAK

A. HECHOS 22:16 Jas k'u awaye'm, chatwa'jiloq, chab'ana aqasana' jeqel ak'u'x chrij ri Ajawxel Jesús, chata toq'ob' che rech kasach taj ri amak, kach'ajch'ojir k'u ri awanima'." **[G907 baptizo ■]** **CHATWALIJOQ, XUQUJE' CHAB'ANA RI QASANIK, XUQUJE' CHACH'AJA' RI AMAK → RUMAL CHI' XACH'AB'EJ RI UB'T' RI AJAWXEL.**

B. ROMANOS 6:4 Rumal ri qasana' xub'an chage chi xujmuqi' ruk' ri Cristo pa ri ukamikal, rech jeri' jetaq ri xub'an ri Cristo xk'astaj ruk' ri ukwinem ri Tataxel, xuquje' uj kaqataqej na jun k'ak' k'aslemal.
XOJ MUQ RUK' ARE' RUMAL RI QASANJA' PA KAMIKAL → JELA' XUQUJE' RI UJ RAJAWAXIK KOJB'TIN PA JUN K'AK' K'ASLEMAL.

C. COLOSENSES 2:12 Are wa' ri xik'amawa'j are xixmuqi' pa ri qasana' xuquje' xixk'astajik rumal ri ikojob'al pa ri ukwinem ri Dios, ri xuk'astajisaj ri Cristo chkixo'l ri kaminaqib'.

MUQTAL RUK' ARE' PA QASANIK JA' → K'ASTAJINAQ RUK' ARE' RUMAL RI KUK'UB'AB'AL K'U'X CHIRIJ RI UCH'AKATAJIK RI DIOS.

D. 1 PEDRO 3:21 Ri ja' kajunumataj ruk' ri qasana' ri kixukolo. Ri qasana' man are ta kuch'aj ri tyo'jal, xane kub'an jun rayib'al rech ch'ajch'ojil re ri qachomab'al choch ri Dios. We koltajem xb'antajik xa rumal ri uk'astajib'al wach ri Jesucristo.

RI QASANA' KIXUKOLO = JUN RAYIB'AL RECH CH'AJCH'OJIL RE RI QACHOMAB'AL CHOCH RI DIOS.

(Ri nuk'oxomaj pa ri wanima — man are' ta ri ja' kkolow. Are' ri usuk'umaxik jun utzalaj na'oj cho ri Dios: ri kik'el Cristo katiktabax cho ri na'oj rumal ri unimanik ri qasanik pa ja', xuquje' ri winaq kk'astajisax pa jun k'ak' k'aslemal.)

2 Kings 5:10 ↗ *read this in your Bible*

JAT'ANA CHATCH'AJA' PA JORDÁN WUQUB' MUL → KTZELEJ WI CH'AJCH'OJ RI ATIYOJIL, ATCH'AJCH'OJARIK.

2 Kings 5:13 ↗ *read this in your Bible*

WE TA XUBIJ CHAWE RI Q'ALAJISANEL CHABANA JUN NIM CHAK, ¿MA MA XABAN TA LAL? → ¿JAS TA K'U XKUB'ANA WE KUB'IJ CHAWE, CHATCH'AJA, KATCHAJCHOJIR?

2 Kings 5:14 ↗ *read this in your Bible*

XA XMUQIK RIB WUQ MUL PA ORDÁN → RUCH'ULEW RI TYO'J JE'RI RUCH'ULEW JUN NITZ' AK'AL, XU'ANIK JUN CHIK, XTZ'AJ CHIK KANOK.

(Ri nuchomanik pa in — are wa' ri qas tzij tz'etalik ojer kanoq. Ri Naamán jun nimalaj achi, xuquje' ajoyewab', xb'ix che kub'an jun ch'utin jastaq: ke' pa raqan ja' Jordán, wuqub' mul k'a ch'ajanik, xuquje' katz'anan na. Xyawajik, xurayij k'o jun nimalaj b'anoj kab'an che, xuquje' xuchomaj chi are utz ri raqan ja' pa ri tinamit rech are xch'ajanik, cho ri ja' rech Israel — jetaq ri winaq k'a te wi kakitopij kiquan chuwach jun taqanik jetaq wa'. Man are ta k'u ri ja' rech Jordán ri xkunanik; are ri nimanik che ri utzij ri Ajawaxel pa ri ja' ri Ajawaxel xub'ij. Xqaj b'ik, wuqub' mul xmuxanik, xuquje' ri ratz'yaqil xuxik junam ruk' ratz'yaqil jun CH'UTIN AK'AL. Are wa' jas kab'an chi jun winaq katz'aqat chi jumul: man rumal ta jun nimalaj chak ub'anom are', xane rumal kaqaj b'ik pa nimanik, kel loq chi jun k'ak' ak'al, xuquje' tz'aqat.)

E. MARCOS 16:16 Ri kakojonik xuquje' kab'an uqasana' kakolotajik, are k'u ri man kakojon taq, kaq'at na tzij pu'wi'. **[G907 baptizo ■]**

ARE CHI KUX KOJONIK RUK'TIN KAQASAJ RUCH'AJCH'OJIRISAXIK → KATOB'AN NA.

F. JUAN 3:5 Ri Jesús xub'ij che: Qas tzij kinb'ij chawe, ri man kalax taj che ja' xuquje' che ri Uxlab'al man kakwin taj kok pa ri ajawarem rech ri Dios. **[G1080 gennao ■]**

WE MANA JUN WINAQ TA KALAX RUMAL JA' XUQUJE RUMAL RI UXLAB'IXEL → MANI KKOWIN KOK B'I PA RI AJAWARIL RE RI DIOS.

G. GÁLATAS 3:27 Jeri' rumal konojel ri xb'antaj kiquasana' pa Cristo, are xkatz'yaqib'ej ri Cristo. **[G907 baptizo ■]**

JERI' RUMAL KONOJEL RI XB'ANTAJ KIQASANA' PA CRISTO → ARE XKATZ'YAQIB'EJ RI CRISTO.

H. TITO 3:4 Are k'ut xuk'ut rib' ri rutzilal xuquje' ri uloq'anik ri Dios qaKolonel kuk' konojel ri winaq (5) xujukolo, man rumal ta ri qachak ri qab'anom, xane rumal ri utoq'ob' ruk' ri ch'ajik xub'an k'ak' pa ri Uxlab'ixel

RI UTZILAJ NO'JIB'AL XUQUJE' LOQ'OQ'ENIK RE AJAWAXEL QAKOLONEL XK'UTUN → MAN RUMAL TA TAQ CHAK RE SUQ'UMAL → JE JAS RI UTOQOB' XUJUKOL, RUMAL UCH'AJCH'AJIRISAXIK RE K'AK' ALAXIK

I. Efesios 2:8 Xaq pa toq'ob' xixkolotajik, rumal ri ikojob'al, man ruk' ta ichuq'ab', xane xaq usipanik ri Dios. **[G5485 charis ■]** (9) Man rumal ta chak rech maj jun kuna' nimal. (10) Rumal cher are ri Dios xujtikowik pa Cristo Jesús, rech kaqab'an utza taq chak, ri rajawam loq ri Dios ojer.

RUMAL UTOQOB' IX KOLOTAJINAQ CHI PA KUB'ULAL = SIPANIK RE AJAWAXEL → MAN RUMAL TA CH'AWEM, RECH MAJ JUN KUNIMARISAJ RI' → UJ ARE U BANOJ, B'ANOM PA CRISTO JESÚS RECH UTZ TAQ CHAK

(Nu na'ojib'al pa wanima' — chajij we kab' qas tzij re' pa junam, man k'o ta chi'ok chi kikojon chi kib'il kib'. Ri toqob'isab'al are' ri sipanik; ri kojoni kukamik ri sipanik; xuquje ri qasanik pa jab' man are' ta jun chak ri kuk'am uloq jun tojb'al, jacha' ri Naaman man xuk'am ta uloq ruk'exel utz'aqatem rumal xuqasaj rib' pa jun nima' ja', o jacha' ri kekamik man xkik'am ta uloq kik'aslemal rumal xkikaj ri ch'ich' kumatz. Are' ri Dios xya' ronojel; xew ri winaq kunimaj xuqujeri' kuk'amwa'. Ri achi ri kel loq chupam ri jab' ja' man k'o ta jun kachiwik che, rumal xmuqik xuqujeri' ri Dios xukwaj chik. Are' xb'ix chik nab'e che 1 Pedro 3:21, xuquje qas tzij wa' chi rech waral: man are' ta ri jab' ja', man are' ta ri chak rech qaqan qaq'ab' wa jun tokob'isab'al, kuk'amwa' rumal ri nimanik ri kunimaj chi rech. Xuquje ri tzij ri kape kan chi rij kub'ij jas rech ri chak: man are' ta ruxe'al ri kolotajem, xane are' ri uwach — uj patanel taq utinamit ri Dios, chak jujunaminaq pa Cristo Jesus rech kojb'inik pa taq ri utz laj chak ri xub'an chi kanoq rech qe uj. Man jun winaq ri kunimaj ri taqanik man xuk'am ta uloq wa jun sipanik jacha' jun tojb'al, xuquje man jun winaq ri kub'ij chi are' jun tojb'al man qas retamam ta ri taqanik.)

J. 1 TIMOTEO 1:13 Nab'e kanoq in in b'anal k'ax chike ri kojonelab', in b'il taq k'ax taq tzij che ri Jesús, xuquje' man kinniman ta che, ri Dios k'ut xutoq'ob'isaj nuwach, rumal man xinkoj ta ri kub'ij, xuquje' maj kan weta'mab'al.

JUN AJYOQ'ONEL + JUN AJTEREN + AJB'ANOL K'AX → XA K'UT XINRIQ UTOQ'OB'.

(Ri nuchomanik in wa — chiwilampe' JACHIN taq umak ri xesax kanoq rumal we niman taq tzij ri'. Ri Saulo aj Tarso xuch'a'ik ri ub'e ri Cristo k'a pa kamikal. Xuch'ik taq achi xuquje' ixoqib', xu'juch' pa che', jun awas tzij chirij ri Dios xuquje' jun ch'a'ninel chike ri utinamit ri Dios. Ri Ajawxel pa ujolom xriqitaj ruk' pa b'e, xutzaq pa ulew, xch'aw ruk' upetik cho ri kaj. Xuquje' K'A K'O, oxib' q'ij chik, ri Ananias xtaqik che ub'ixik: chatwa'jiloq, xuquje' chab'an b'anoj b'anoj (bautismo), xuquje' chach'aja' ri amak, xuquje' chasik'ij ri ub'i' ri Ajawxel. We ri saqil pa ub'e Damasco man xuch'aj taj ri umak ri Saulo, xane ri ja' rech niman tzij xuch'aj wi, man k'o ta jun chik chi kuchomaj chi ri umak are' kesax kanoq pa jun b'e ri man k'ax taj, chiwach ri b'e ri xuya ri Dios che ri sib'alaj itzel ajmak.)

VII. CHAK'ULAJ RI SIPANIK RE RI LOQ'ALAJ UXLAB'IXEL

A. HECHOS 19:5 Are xeto'taj chutatab'exik ri xb'ix chike, xb'an kiqasana' pa ri ub'i' ri Ajawxel Jesús. (6) Are xuya ri uq'ab' ri Pablo pa kiwi', xqaj ri Tyoxalaj Uxlab'ixel pa kiwi', xech'aw pa jule' taq ch'ab'al chik, xuquje' xkiq'alajisaj ri utzij ri Dios.

XEB'AN KASNA' PA UB'T' RI AJAWXEL JESÚS → XUL RI LOQ'OLAJ UXLAB'IXEL PA KIWI'.

B. ROMANOS 8:9 Ri ix k'ut man are ta kib'an ri karaj ri tyo'jal, xane are kib'an ri karaj ri Uxlab'ixel, we qas are ne ri Uxlab'ixel rech ri Dios k'o pa iwanima'. We k'o jun man k'o taj ri Uxlab'ixel rech ri Cristo pa ranima', ri' man rech taj ri Cristo.

WE K'O JUN MAN K'O TAJ RI UXLAB'IXEL RECH RI CRISTO PA RANIMA' → RI' MAN RECH TAJ RI CRISTO.

C. HECHOS 2:39 Wa' we chi'tal loq, iwech kech ri iwalk'wa'l, kech konojel ri winaq ri e k'o cho ri uwachulew, kech konojel ri e sik'ital rumal ri Ajawxel.

LE TZUJ TZIJ ARE CHIWE IX + CHI ITAK'AJOL + CHI KONOJEL RI KO CHINAJ.

D. Efesios 1:13 Ri ix xuquje', are xita ri utz laj tzij rech ri qas tzij, ri utz laj tzij re koltajem, xkoj iwetal rumal ri Tyoxalaj Uxlab'ixel, ri b'i'tal kanoq (14) are wa' ri na'tab'al re ri qechab'al, k'a jampa' ku'riqa q'ij rech ri kolotajem rech kaq'ijila'taj ri ujuluwem.

IX TZ'APITAJINAQ RUK' RI LOQ'ALAJ UXLAB'IXEL RE TZUJUNIK → ARE UTZ'AQAT RI QECHAB'AL.

E. 2 CORINTIOS 1:22 Xukoj qetal pa qanima' ruk' ri Uxlab'ixel, k'utb'al rech chi qas tzij kub'an na ri ub'im loq chage.

XUKOJ QETAL PA QANIMA' RUK' RI UXLAB'IXEL + K'UTB'AL RECH CHI QAS TZIJ KUB'AN NA RI UB'IM LOQ CHAGE.

F. Efesios 4:30 Man kiya ta b'is che ri Tyoxalaj Uxlab'ixel rech ri Dios, ri xukoj iwetal are xixkiritajik.

MAN KIYA TA B'IS CHE RI TYOXALAJ UXLAB'IXEL RECH RI DIOS → RI XUKOJ IWETAL ARE XIXKIRITAJIK.

(Nuchomanik in nu k'u'x — ri Uxlab'al Tyoxalaj man jun rajil q'ij taj che jujun chi ch'utinaq. Are' RI RETAL RI Ajawinel pa kiwi' ri kachomarian che, xuquje' RI NIMAQ'IJ SIB'ALAJ NABE — ri nabe taqanik rech ri echa'nem ri ban chi loq nab'e — che at rech Are' kuk'am b'i pa taq ri q'ij rech tojb'al rech kolotajem. Rumal ri, ri kuchi'aj kanaj chi kanoq pa ub'antajik, xuquje' rajawaxik ku'sik: ¿la awech chi ri Uxlab'al Tyoxalaj? Rumal ri Tzij kub'ij pa jun ch'aaq'p ub'antajik: konojel ri man kek'o'ji' ta ri Uxlab'al rech Cristo, man e rech taj Are'. Jun wuj che man kk'o'ji' ta ri retal, man are' ta ri wuj rech Ajawinel. Jun winaq che man kk'o'ji' ta ri Uxlab'al, man are' ta na rech Cristo. Chatzukuj Are' kok kawil.)

VIII. CHUKUJEQEB' UK'U'X — UK'UT'ANIK E APOSTOLES, RIACHIL, UPIXABIXIK RI KAXLANWEY, TAQ'ANEM

A. HECHOS 2:41 Ri xkikoj ri xub'ij ri Pedro, xb'an kiqasana' karaj oxib' mil ri' ri xeq'ax kuk' ri kojonelab' che ri' q'ij ri'. **[G4342 proskartereo ■]** (42) Konojel ri xekojonik xkib'an ri xkik'ut ri e taqo'n re ri Jesús, xkimulij kib' ruk' ki'kotemal, junam xkib'an ch'awem, junam xkitij kiwa.

E RI XKIK'AMAWA'J RUK'U'X RUTZIJ RUMAL KI'KOTEMAL, XB'AN QASANA' CHIKE → XKIKOCH' PA RI K'UTUNEM KE RI E TAQANELAB' + JUNAMIL + UPAXIXIK RI KAXLAN WA + CH'AWEM.

B. HECHOS 2:46 Ronojel q'ij xkimulij kib' pa ri Templo, xuquje' cho taq kachoch, xkijach kiwa chib'il taq kib' man xkik'ek'ej taj uya'ik. Junam xewa'ik ruk' ki'kotemal. (47) Amaq'el xkiya uq'ij ri Dios, sib'alaj nim xi'lik kumal konojel ri winaq. Ri Dios k'ut xu'k'am loq q'ij chi q'ij ri winaq ri kekolotajik rech kek'o'ji' kuk' ri kojonelab'.

RONOJEL Q'IJ XKIMULIJ KIB' PA RI TEMPLO → RI DIOS K'UT XU'K'AM LOQ Q'IJ CHI Q'IJ RI WINAQ RI KEKOLOTAJIK RECH KEK'O'JI' KUK' RI KOJONELAB'.

C. 1 CORINTIOS 11:23 In xink'amawa'j che ri Ajawxel ri xinb'ij chi'we: Ri Ajawxel Jesús che ri chaq'ab' ri xjach pa kamikal, xuk'am ri kaxlan wa (24) are xtyoxitaj rumal che ri Dios, xupirij. K'a te ri' xub'ij: We kaxlan wa ri' are nutyo'jal ri kinjach na rumal iwe; jewa' chib'ana che na'tab'al we. (25) Xuquje' are xtijtaj ri rekeq'ij, xuk'am ri qumub'al k'a te ri' xub'ij: We vino ri' are wa' ri k'ak' ch'ekom tzij pa ri nukik'el, are kiquumuj we vino ri' chib'ana che na'tab'al we. (26) Jeri', ronojel mul are kitij we kaxlan wa ri' xuquje' kiquumuj iwe we vino, tajin kina'taj ri ukamikal ri Ajawxel k'a jampa' katzalij loq.

XINK'AMOW RUK'IN AJAWXEL + WA'E RI NUK'U'X, RI XPAXIK RUMAL IWECH → CHIBANO WA'E' CHOMANIK CHWECH IN → KIK'UT RI KAMIK RE AJAWXEL K'A PA UPETIK.

D. JUAN 6:54 Jachin ri kutij ri nutyo'jal xuquje' kuqumuj ri nukik'el k'o uk'aslemal ri maj uk'isik. Kink'astajisaj k'u na pa ri k'isb'al q'ij.

JACHIN RI KUTIJ RI NUTYO'JAL XUQUJE' KUQUMUJ RI NUKIK'EL K'O UK'ASLEMAL RI MAJ UK'ISIK → KINK'ASTAJISAJ K'U NA PA RI K'ISB'AL Q'IJ.

E. 1 JUAN 1:9 We kaqatzujuj qib' che ri qamak, ri Dios ri sib'alaj suk' ri kub'ano ri kub'ij, kujukuy na xuquje' kujuch'ajch'ob'ej na che ronojel uwach etzelal.

WE KAQATZUJUF QIB' CHE RI QAMAK → RI DIOS RI SIB'ALAJ SUK' RI KUB'ANO RI KUB'IJ, KUJUKUY NA XUQUJE' KUJUCH'AJCH'OB'EI NA CHE RONOJEL UWACH ETZELAL.

F. HEBREOS 3:13 Xane rumal che ri k'o na ri q'otaj chitaqchi'la iwib' ronojel q'ij rech man k'o ta jun chi'we kakowir kanoq rumal ri sub'unik ri kub'an ri makaj.

CHIYA' CH'AWEM CHIWACH IWIB' QONOJEL Q'IJ → RUMAL TA K'O JUN CHIWE KUXQAJ RI RANIMA RUMAL RI SUKB'AL RI MAK.

(Ri nuchomanik pa wanaqaj — chiwila' jas kikiy mul kub'ij ri tzij QAS QIJIL. Xkitakej qas qijil. Xkiq'up ri kaxlanwa pa taq ja rech kikojol. Xkiya' k'u'x chikiwach qas qijil. We man are ta jun kojoniq jun hora pa domingo, xuquje' jun hora pa unik'ajal ri wuqub' q'ij — jun tem yaqal kaxin ka'ib' mul, xuquje' ri nik'aj chik k'aslemal are ke re ri winaq pa ri ub'anik. Ri nab'e mulaj xkik'ase' waral chi qonojel qij, junam, xuquje' ri Ajawxel xuya' chike qonojel qij ri e kolotajinaq. Jun kojoniq ri kaya' kanoq kuk'am ib' rik'in ri jib'alaj rachi'l chi rilik ri usub'unik ri mak. Man are ta kraj jun sik'inik ri kub'an. Are kraj jun k'aslemal.)

IX. CHAK'OJE' PA CRISTO — CHATKANAJ PA RI KOJONIK

A. JUAN 15:4 Chixk'ol chwe in, rech in kink'o'ji' chi'we ix. Jetaq ri uq'ab' ri che' man kakwin taj kawachinik xaq pa rech wi, xane rajawaxik kak'o'ji' che ri uche'al ri uvas, je xuquje' ix man kixkwin taj kixwachinik we man kixk'o'ji' chwe in. **[G3306 meno ■]** (5) In ri' ri in uche'al ri uvas, ix ix uq'ab'. Ri kak'o'ji' chwe in, xuquje' in che are', sib'alaj k'i na uwach kuya'o. Maj kixkwinik kib'ano we man kixk'o'ji' chwe.

WE MANA KIXKANAJ TA WI CHWE → WE MANA IN, MANA KUYA TA KIBAN CH'AQA CHI.

B. COLOSENSES 1:23 Rech ko kixk'o'ji' pa ri ikojob'al, man kixtzaq taj, rech man kixel ta pa ri ku'lib'al ku'x ri kutzuj ri utz laj tzij chi'we. Are wa' ri utz laj tzij ri xito xuquje' ri tzijotal pa ronojel ri uwachulew

xe' ri kaj, are wa' ri tajin kintzijo in, in Pablo.

WE KIXKOJON PA RI KOJONIK, TZ'AAQAT XUQUJE' JIKIL → MAT KIXSILOB' CHIREJ RI OYEB'AL RE RI UTZALAJ TZIJ.

C. 2 JUAN 1:9 Xapachin ri kel kanoq chirij ri uk'utu'n ri Cristo, man k'o ta Dios ri' pa ranima', are k'u ri kajeqi' pa ri uk'utu'n ri Cristo, k'o ri' ri Tataxel Dios xuquje' ri K'ojolaxel pa ranima'. **[G3306 meno ■]**
AJ RI K'OJOL PA UTIJONIK RI CRISTO → K'OFJ RUK' RI KAJAWAXEL XUQUJE' RI C'AJOL.

D. ROMANOS 11:22 Rumal ri' chawila ri rutzilal xuquje' ri uq'atoj tzij ri Dios, ri uq'atoj tzij kuk' konojel ri xetzaqik, xuquje' ri rutzilal ri kuk'ut chawe at, we man katk'o'ji' pa ri rutzilal ri Dios, katsak'ix xuquje' na b'i ri'.

CHAWILA' RI UTZILAL XUQUJE' RI KOWILAL RE RI DIOS → WE KAKANAJ AT PA RUTZILAL → WI MAN JE' TA, KATESAX NA CHUQA' AT

E. APOCALIPSIS 3:15 Weta'm ri achak, weta'm chi man kinanimaj taj pa ronojel xane xa jub'iq' kinanimaj, are katanik we ta kinanimaj pa ronojel ri kinb'ij chawe, o are ta b'a katanik xuquje' we ta mat kinanimaj xa ta ne jub'iq'. (16) Xa k'u rumal che ri xa jub'iq' kinanimaj, rumal ri' kinwetzelay awach.

MAN TEUW TAJ, MAN MEQ'EN TAJ → RUMAL CHI AT XAQ NIK'AJ MEQ'EN → KINXA' KANOQ PA NUCHI'.

(Nu pixab' pa in wonojel — chiwilampe' ri kub'an ri Ajaw chike ri manik uxlab'al, man q'eqal taj. Man xaq xuwi ta ri joron, xane ri manik uxlab'al — ri ko chike jujun ub'anik kojoniq xaq rech utz kel wi, man ko ta chik k'ux rech k'astajinaq — are' k'ut kesax pa uchi'. Ri k'olem chupam we' man are ta xa jun ch'aaqap kaximik chi we', joron pa uq'ij ojer, joron pa ronojel wuqub'al q'ij. Are' k'ut ri sib'inik. Utz na kub'ij chi laj q'aaq' o xa ta k'u joron, chuwach ri nik'aj ub'anik ri kuya' yab'il che. Katkanaj kanoq chupam we', chuya'ik che katsib'inik kajumul chupam ronojel k'olik.)

X. CH'IJ IB' K'A PA UK'ISB'AL

A. MATEO 24:13 Are k'u ri ko kak'o'ji'k, kakolotaj na pa ri k'isb'al q'ij. **[G5278 hupomeno ■]**
ARE K'U RI KO KAK'OJIK → KAKOLOTAJ NA PA RI K'ISB'AL Q'IJ.

B. APOCALIPSIS 2:10 Maxi'j awib' che ri k'ax ri kariq na. Ri itzel ku'koj na nik'aj chi'we pa che', rech jeri' karilo we qas jeqel ik'u'x chwij. Xuquje' kiriq na k'ax jun lajuj q'ij. We k'u kajeqi' ik'u'x chwij k'a pa ri kamikal kinya na chi'we ri korona rech jun alik k'aslemal.

MAT XI'IJ AWIB' CHIRIJ RI JASTAQ RI KARIQ NA K'AX RUMAL → CHATUX JIKOM K'A PA RI KAMIKAL → KINYA' NA CHAWA JUN KORONA RECH K'ASLEMAL

C. 1 CORINTIOS 11:28 Xaq jeri' are k'a majo'q kitij ri kaxlan wa xuquje' kiquumuj ri vino, qas china' na jas kixriqitajik.

CHRETAMAJ JUN WINAQ RIB' NAB'E → K'A TE RI' KUTIJ RI KAXLAN WA, XUQUJE' KUQUMUJ RI VASO RI'.

D. Proverbs 24:16 ↗ *read this in your Bible*

JUN WINAQ SUK' K'AX K'IS WUQUB MUL, XUQUJE' K'UT KAYAKATAJ CHIK.

E. 1 JUAN 2:1 Loq'alaj taq walk'wa'l, kintz'ib'aj we jastaq ri' chi'we rech man kixmakun taj. We k'u ne k'o jun kamakun chi'we, k'o jun ch'awenel pa qawi' choch ri Tataxel Dios, are ri Jesucristo ri suk'.

WE K'O JUN WINAQ KA MAKUNIK → K'O QATOB'ANEL RUK' QATATA', JESUCRISTO RI SUK'.

F. HEBREOS 7:25 Rumal k'u ri' ri Jesús kakwinik ku'kol konojel ri keqeb' ruk' ri Dios jeri' rumal cher ri Are' k'aslik chib'e q'ij saq chub'anik ch'awem pa kiwi' konojel ri winaq amaq'el.

ARE' KKWONIK KUKOL PA JUJUNAL → AMAQ'EL K'ASLIK CHUB'ANIK KOJOB'ELEMAL PA KIWACH.

G. Psalm 103:12 ↗ *read this in your Bible*

JETAQ JANIPA NAJ KO WI RI RELEB'AL Q'IJ CHI RUK' RI QAJIB'AL Q'IJ → JELI' NAJ XRESAJ KANOQ RI QAMAK CHI QECH.

H. HEBREOS 8:12 Kinkuy na ri ketzelal xuquje' man kana'taj ta chi wi chwe ri kimak'.

RI KIMAK XUQUJE' RI KITZELAL MAN KINNA'TAJ TA CHIK CHWE.

I. JUAN 10:27 Ri e nuchij kakita ri nuch'ab'al. In weta'm kiwach xuquje' kinkitere'ne'j. (28) In kinya kik'aslemal ri maj uk'isik, man kasach ta k'u kiwach, xuquje' maj jun kakwin chkesaxik pa nuq'ab'. (29) Ri nuTat ri yo'winaq chwe, are sib'alaj nim chikiwach konojel. Maj k'u jun ke'san pa ri uq'ab' ri Tataxel.

RI NUCHIJ KAKITA RI NUCH'AB'AL + KINKITERENEJ → MAN K'O TA JUN WINAQ KESAN NA KE PA NUQ'AB'.

J. Ezekiel 18:24 ↗ *read this in your Bible*

ARETAQ RI SUK' WINAQ KUTZELEJ RIJ CHE RI USUK'AL → PA RI UMAK RI XUMAKUNIK, PA TAQ RI' KAKAM WI.

K. Proverbs 26:11 ↗ *read this in your Bible*

JACHA JUN TZ'T' KUTZALIJ CHR'IJ RI UXAW → JE RI' JUN MOX KUTZALIJ CHR'IJ RI UMOX.

L. 2 PEDRO 2:20 We xel loq jun pa ri etzelal ri k'o choch ri uwachulew are xreta'maj uwach ri Ajawxel xuquje' kolonel Jesucristo, k'a te ri' katzalij chik pa ri etzelal, kach'eketaj chi junmul k'ax k'u na ri k'aslemal ri kuk'asleb'ej cho ri nab'e uk'aslemal kanoq. (21) Are katan ri' we ta mat xreta'maj ri b'e rech suk'al choch ri xreta'maj, k'a te ri' kutzaq kan ri Tyoxalaj taqanik ri xya che. (22) Xk'ulmataj ruk' we winaq ri' jetaq ri kab'ixik: Ri tz'i' xtzalij chutijik ri uxoj, ri aq xub'alkatij chi rib' pa ri xaq'o'l pune k'a te xatinisataj b'ik.

XJUCH'OB'IX CHIK CHUPAM, XUQUJE XCH'AK → SIB'ALAJ K'AX RUK'ISB'AL CHIKIWACH CHI RECH RUTIKIRIB'AL → ARE' TZ'T' KATZALIJ CHI UXAJ RIB' CHIK + ARE' AQ' XCH'AJCH'OJIRISAX KATZALIJ CHUPAM CH'UCH'UJ ULEW CHI KACH'AJARIK WI.

M. MATEO 7:22 Are kopan ri q'ij ri kuq'at tzij ri Dios pa kiwi' kojonel ri winaq rech uwachulew, e k'i na kakib'ij chwe: "Ajawxel xuquje' qajchoq'e, xqatzijoj ri tzij la chike nik'aj winaq chik, xuquje' xqesaj ri itzel taq uxlab'al je xuquje' xqab'an mayijab'al taq jastaq pa ri b'i' la." (23) Kinb'ij na chike: "Chixel chinuwach, itzel taq winaq. Maj we chi'we."

E K'I NA KAKIB'IJ CHWE: "AJAWXEL XUQUJE' QAJCHOQ'E, XQATZIJJOJ RI TZIJ LA CHIKE NIK'AJ WINAQ CHIK? → KINB'IJ NA CHIKE: "CHIXEL CHINUWACH, ITZEL TAQ WINAQ. MAJ WE CHI'WE.

(Ri nuchomanik in pa wanima' — jun ak'al chak pa Cristo kuya ri uq'ab' pa q'aq' pune ri Qajaw xub'ij chi man je taj. Are wa' ri ch'akatajik rech jun ak'al ri k'a tajin kuch'ob', xuquje' ri Qajaw reta'm wa'. Jun alk'wa'l o jun ali ri qas k'o chik reta'm rajawaxik k'o ta jun chik una'oj. Xa k'u waral k'o ri toq'ob': pune kaqamakuj, man kojtor taj. K'o jun To'l qe — ri Jesucristo ri suk' — ri jalajoj k'aslik xuquje' jalajoj tajin kuch'ab'ej ri Qajaw pa qawi'. Rumal ri', kujwa'jilob' chik. Ri jun achi suk' kutzaq wuqub' mul, xuquje' kuyaktaj chik. Kaqila' qib' qonojel, kaqab'ij ri xqab'ano, kaqel chirij, xuquje' kujtzalij chi pa ri patanijik rech ri Qatataxel, kaqikanaj kan ri ojertaqil — rumal cher ri Dios majoj karesaj kan ri qamak jampe' ronojel k'o releb'al q'ij k'o ruk' uqajib'al q'ij, xuquje' man kana'taj ta chik chuwach. Xa k'u, man kab'an ta re re toq'ob' jun k'utb'al chuq'alajisaxik jun makuj. Ri Ezequiel kuya' ri jun chik uwach: jun achi suk' ri kel b'ik chirij ri usuk'al, xuquje' kakamik pa ri umak, man kakolotaj taj rumal ri suk'al ri k'o kan ruk' nab'e. Ri Pedro kuk'ut ri junam chi wach pa ri K'ak' Tzij, xuquje' kukoj ri ojer tzijob'elil rech wa': jun tz'i' katzalij chuwach ri xuxaq'i', jun aq ri xch'aj kan katzalij pa ri ch'ab'al — jun ajchakel ri xel b'ik pa ri tz'ilob'isab'al rech uwachulew rumal cher xretamaj ri Ajawxel, k'a te ri' xtzalij chi apanoq, sib'alaj nim ri una'oj rech uqajib'al cho ri una'oj rech utikirem. Xuquje' ri Jesús kub'ij chike ri xkib'an etzelal pa ub'i': "Man xinweta'maj taj iwech." Kamik, chachapo che keb' upacha' re re machete, xuquje' man kaya ta b'e che jun rech chi katz'apetaj. Ri Ajawxel kub'ij chi man jun kakwin chuwesaxik ri uchij chuxe' ruq'ab' — man jun ajmak, man jun kwinem, man jun achi. Are wa' qas ri jikib'al, xuquje' are ri uq'ab' Are' ri kachapow, man qe taj. Xa k'u chib'ana k'ot chwach jachin taq wa' chij: kakito ri uch'ab'al, xuquje' katerene'. Ri tzij man kuk'ut ta chi jun chij katmich' b'ik pa uq'ab'; kuk'ut ri ch'ajtal katzalij katzalij pa ri ch'ab'al, ruk' ranima' are'. Ri Tz'ib'atalik kuya b'e chike keb' wa' — ri uq'ab' ri man kakwin taj katz'apetaj, xuquje' ri k'utunik rech man katzalij taj — xuquje' man kuya taj chi kek'iyar pa jun laj no'jib'al, xuquje' man je ta k'u qonojel kujb'ano. Man katq'etej ta ranima' are wa katzaqik: ri To'l je qas k'olik, xuquje' ri b'e cho ri wachoch jaqalik. Man kachomaj ta cher katkwin katzalij chik jela' ta ne: ri k'utunik je qas k'olik. Katzaq, xa k'u katyakow chik. Kayakow chik, xuquje' kakoje chupam k'a pa ri k'isb'al.)

XI. CH'OB'O IWI' — TATAB'EJ RI E TAQOWINAQ, XUQUJE' CHIWILA IWI' CHUWACH JUN CHIK UTZIJ EV ANGELIO

A. 1 JUAN 4:6 Ri uj uj rech ri Dios, konojel ri winaq ri keta'm uwach ri Dios kakitatab'ej ri kaqab'ij; ri winaq ri man e rech ta ri Dios man kutatab'ej ta ri kaqab'ij. Jeri' kaqab'an chi reta'maxik jachin chike ri uxlab'al rech ri qas tzij xuquje' jachin ri uxlab'al rech b'anal tzij.

RI KRETA'MAJ RI DIOS, KUTA QECH → RUMAL WA' KETA'MAJ RI UXLAB'AL RI QASTZIJ + RI UXLAB'AL RI SUB'UNIK

B. GÁLATAS 1:8 We k'u ne k'o jun chage uj, o jun ángel rech chikaj kutzijoj chi jun utz laj tzij chi'we ri man are ta ri qatzijom uj chi'we, chetzelataj uwach. (9) Jetaq ri qab'im chik chi'we: We k'o ne jun kutzijoj jun utz laj tzij chik chi'we ri man are ta xqatzijoj chi'we, qaj k'ax pu'wi'.

MANO WE UJ, WE JUN ANGEL RI PETINAQ CHI KAJ, KUTZIJJOJ JUN CHIK UTZILAJ TAQ TZIJ → CHUXOQ ETZELAN.

(Nuchomanik in — chi qil we': we ri qak'ux ri qakojom man kuk'am ta rib' rukuk ri xkitzijo ri taqo'n, are ri OJ sachinaq, man are ta ri e are'. Are xkil Are', xkita' Are', xtaq'ik na rumal Are'. Ri jachin ri kuta' ri Dios, kuta' xuquje' ri e are'. We kuya' rq'ij jun aj k'utu'nel choch ri e taqo'n, are kuta' ri uxlab'al re sachb'al.)

C. JUDAS 1:3 Loq'alaj taq wachalal, sib'alaj urayim na k'u'x kintz'ib'aj chi'we chirij ri koltajem ri xya'taj chage. Kawaj k'ut chi kikojob'ab' chuqegeb'axik ri ikojob'al ri xya chike konojel ri e Tyoxalaj taq winaq. (4) Jeri' rumal cher e k'i winaq xo'k chi'xo'l, we winaq ri' ojer q'attal chi loq tzij pa kiwi' rumal cher e rech chi wi ri k'ax. Itzel taq winaq kakib'ij chi utz kemakun pa ri utoq'ob' ri Dios xuquje' kakawoj ri xa jun kwinel laj Ajawxel Jesucristo.

CHICH'OJIJ RI KOJONIK RI XYA KAN JUMUL → E K'O JUJUN ACHIAB' XEOKIK CHI MAN ETAMTAL TAJ.

D. 2 PEDRO 2:1 E k'o xkijaluj chi e q'alajisal taq utzij ri Dios pa ri tinimit Israel ojer, je xuquje' kamik chi'xo'l ix e k'o a'jtijab' ri kakiya k'utu'n ri man k'o taj pa ri usuk' a're' kakib'ij chi man are taj ri Ajawxel Jesucristo xixkolowik. Kasachisax k'u na kiwach ri winaq ri jeri' kakib'ano.

E K'O AJTIJAB' RI KAKIYA K'UTU'N RI MAN K'O TAJ PA RI USUK' → KAKIB'IJ CHI MAN ARE TAJ RI AJAWXEL RI XKOLOW KIWACH.

E. 2 CORINTIOS 11:13 We winaq ri' xaq esal taq kiwach ri e taqo'n, eleq'omab' taq ajchakib', kakipo' kib' chi e taqo'n rech ri Cristo. (14) Man mayijab'al ta wa' ub'ixik rumal cher ri Itzel kupo' rib' chi jun ángel rech tunal.

TZIJ ELEQ'OM TAQ APOSTOLES, AJ BANOL TAQ SUBUNIK → ARE'AB'I RI ITZEL AJAW KUJALKATIJ RIB' PA JUN ANJEL RECH TUNAL.

(Ri nuchomanik pa wanimaa' — pa taq kik'ij ri e taqo'n, e k'o winaq ri xe'okik xkijelech'uj ri k'utu'ik. Nim na k'u la' pa ri qak'ij uj, are chi k'i ri kak'utu'x k'ak', maj uxe' pa ri ojer tzij, xuquje' man utz taj kab'an che. Jun jastaq man qas tzij taj rumal chi k'i winaq kekojon che, man rumal taj chi ojer chuchi' ri winaq. Xa qas tzij we k'o uk'ulaj ruk' ri xkijach kanoq ri e taqo'n.)

2 TIMOTEO 4:3 Rumal cher k'u ri qa na q'ij ri man kak'amawa'x ta chi ri utz laj k'utu'n, xane ke'k'am b'ik rumal ri urayib'al kik'u'x, keb'e kuk' a'jtijab' che utatab'exik ri q'olob'al ri kakaj kakito. (4) Ketani' na che utatab'exik ri qas tzij, ketzalij kan chutatab'exik ri jastaq ri man tzij taj.

KE'K'ULMATAJ TA KUMAL LE UTZILAJ TIJONIK → RUMAL TAJ URAYIB'AL KECH KE'KIMOLO CHIKECH E K'O TIJONELAB', RUMAL KE'KAJ URIQIK JUN KIB'IX PA KIXIKIN.

1 TIMOTEO 4:1 Qas k'yaqal ri kub'ij ri Uxlab'ixel chi, pa ri k'isb'al taq q'otaj, e k'i kakitzaq kan ri kikojob'al rech keb'e chuterene'xik chomanik ri xaq e menk'etib'al xuquje' e k'utu'n rech ri itzel.

PANOQ'IJ KANOQ E K'O JUN KEB' KETZAJ CH.UWACH RI KOJONIK → KETA'M KI'IJ CHKE E ITZEL TAQ UXLAB'AL, XUQUJE' K'UTU'MAL RE ITZEL TAQ AJLAB'AL.

(Nuchomanik in awal — wa' ri' ri q'ij ri k'o pa ri Tzij: e k'o winaq ri man kikoqtaj ta ri utz k'utunik, xane kimulij chike ka'ib' oxib' ajk'utunelab' chikiwach, e nim taj — janipa' ri kakich'ulaj ri kimay xikin, xuquje' kub'ij chike ri kwaj kakito. Jun winaq kkway kub'ian jun ja che ajk'utunelab', chi qas junam kik'ulmatajik ruk', xa k'lo taj usuk'. Ri qas tzij man xk'lam ta uwach rumal ri k'liyal ri winaq, man xux ta qas tzij rumal ri k'liyal ri kojoninak che, xuquje' man xtaqotaj ta chuwach ri k'lo kwaj kuto. We ka'el b'lik chuwach ri qas tzij, katzaqotaj — utz ub'im ri Tzij — pa tzijob'al ri man qas tzij taj.)

F. 2 TIMOTEO 2:15 Chab'ana ri achuq'ab', rech katqaj cho ri Dios, je' jas jun ajchak ri maj kuk'ixib'ej, ri kakwinik suk' kuq'axaj ri tzij rech qas tzij.

CHAB'ANA RI ACHUQ'AB' → RI KAKWINIK SUK' KUQ'AXAJ RI TZIJ RECH QAS TZIJ.

G. MATEO 4:4 Ri Jesús xub'ij che: Ri tz'ib'atalik kub'ij: Man xaq xwi ta ri kaxlan wa kak'asb'an ri achi, xane are ri utzij Dios kayo'w k'aslemal.

MAN XAQ XWI TA RI KAXLAN WA KAK'ASB'AN RI ACHI → XANE ARE RI UTZIJ DIOS KAYO'W K'ASLEMAL.

H. Proverbs 30:5 ↗ *read this in your Bible*

CHUQAB' ULEW RI UTZIJ RI DIOS → MA YA' TA UK'ISB'AL PA UWI' RI UTZIJ.

(Nuchomanik pa wanima — man ya'tal ta chqe kaqacha' chqech pa kik' ri utzij ri Dios, kaqachap ri man k'ax taj xuquje' kaqaya kanoq ri k'ax. Jun winaq k'aslik rumal RONOJEL utzij. We kaqaya k'u chi jastaq chirij, o we kaqesaj jastaq chirij, kariq ri' chi banal b'anoj tzij choch ri Dios ri xch'awik.)

XII. RI K'UTUB'AL RECH RI ELAQ'OM PA RI CRUZ

(In tzij pa wanima' — wa' na jun ab'aj che k'i winaq kekowin chirij ronojel ri kitzij: ri elaq'om ri xkam k'olik xkolotajik, kecha, xuquje' man xban ta ri qasana' chirij; rumal la', ri qasana' man rajawaxik taj. Chqila' k'u kamik pa uwach ri Tzij, xuquje' chqila' jas ri tz'aqat rech kaq'i'owik.)

A. LUCAS 23:40 Ri jun b'anal k'ax chik xuyaj ri rachi'l xub'ij: ¿Man kaxi'j ta ne lo awib' cho ri Dios, pune tajin kaq'at tzij pa wi'? (41) Ri uj qas taqal chage we q'atoj tzij kab'an chage, rumal are tajin kaqatoj ri qamak, are k'u we achi ri', maj etzelal ub'anom. (42) K'a te ri' xub'ij che ri Jesús: Chinna'taj che la are kape la pa ri ajawarem e la. (43) Ri Jesús xub'ij che: Qas tzij kinb'ij chawe, kamik katk'o'ji' na wuk' pa ri je'lalaj k'olib'al.

KOJK'ULU RI TZ'AQAT UTOJB'AL RI QAB'ANOJ → AJAWXEL, NA'TAJ CHWE → KAMIK KATK'O'JI' WUK' PA PARAISO.

B. MATEO 3:5 Ri winaq a'j Jerusalén, a'j Judea, xuquje' ri ke'l je la' pa Jordán xo'pan ruk' ri Juan. (6) Are katzujutaj kib' che ri kimak kab'an kan kiqasana' pa ri nima' Jordán.

JERUSALÉN + RONOJEL JUDEA + RONOJEL RI TINIMIT RI K'O CHI RIJ RI JORDÁN → XEQASAJ RUMAL RIJA', CHOK'B'EN KI MAK.

C. MARCOS 1:4 Jeri' xub'an ri Juan are xutzijoj ri qasana' rech k'exb'al k'u'x rech kuyb'al mak pa ri katz'inow ulew. (5) Konojel ri winaq a'j Judea, a'j Jerusalén xo'pan ruk'. Ri Juan xub'an kiqasana' ri winaq pa ri nima' Jordán, are xtzujutaj kib' che ri kimak.

RONOJEL RI ULEW RE JUDEA + RI E AJ JERUSALÉN → XEKASANA KONOJEL RUMAL RE PA JORDÁN.

D. LUCAS 7:29 Are xkita ri winaq xuquje' ri e toq'il taq alkabal ri xb'ixik, xkichomaj chi sib'alaj suk' ri ub'e ri Dios, xb'an k'u kiqasana' rumal ri Juan. (30) Ri fariseos k'ut xuquje' ri a'jtijab' rech ri taqanik man xkaj taj xb'an kiqasana' rumal ri Juan, xaq jeri' xketzelaj ri urayib'al uk'u'x ri Dios chike.

KONOJEL RI WINAQ XUQUJE' RI E TOQ'IL TAQ ALKABAL XEQ

E. MATEO 21:32 Jeri', rumal ri Juan xtaq loq iwuk' chuk'utik ri ub'eal ri suk'al man xikoj ta k'ut xuquje' man xik'ex ta ik'u'x. Are k'u ri e toq'il taq alkabal xuquje' ri ixoqib' ri sib'alaj e k'i kachajil xekojon che ri xub'ij, pune xiwil ix wa' we ri, man xik'ex ta wi ik'u'x.

E LOS PUBLICANOS XUQUJE' LOS MEB'A' IXOQIB' MAK XKIKOJO' RI UB'IXIK.

F. JUAN 4:1 Ri Jesús tajin kub'an kiqasana' sib'alaj e k'i winaq xuquje' tajin ku'x utijoxelab', sib'alaj e k'i na choch ri utijoxelab' ri Juan. Xreta'maj k'u ri Jesús chi xketa'maj we ri' ri fariseos. (2) Man tzij ta k'ut chi qas are ri Jesús tajin kab'anow ri qasana' xane are ri utijoxelab'.

RI AJAWXEL JESÚS XUB'AN XUQUJE' XUQASAJ JA' PA KI'IJ E K'IY CHI TIJOXELAB' CHI UWACH RI JOAB'.

(Nu pixab' pa wanima — kamik chqila ri elaq'om pa we tzij ri'. Ri tzij man kub'ij ta jun mul chi man xb'an ta qasanik che. Are' k'u jun kojbal kib'ano ri winaq, kkib'ano k'u jun k'ak'al k'utu'ik pa ri kikojbal kib'ano. Xa k'u tatab')

G. HEBREOS 9:16 Pa we k'ak' ch'ekom tzij ri' sib'alaj choq'aq' kilik chi ri xyo'w kan ri wuj rech echab'al, kaminaq chik. (17) Rumal cher ri wuj rech echab'al xaq xwi' k'o kutayij we kakam ri yo'winaq kanoq, man kuya taj kachakun ri wuj we xaq je' k'aslik ri ajchoq'e.

RUMAL CHER RI WUJ RECH ECHAB'AL XAQ XWI' K'O KUTAYIJ WE KAKAM RI YO'WINAQ KANOQ → MAN KUYA TAJ KACHAKUN RI WUJ WE XAQ JE' K'ASLIK RI AJCHOQ'E.

(Nuchomanik pa in wach — xuquje' chqetaq'oj chi qas man xkasan ta wi ub'ana' pa ja', xaq je' xuwi: pune' je ri', man k'o ta jun tzij pa ub'e' rech kaqilo' rumal rech at. Xkam kanoq nabe' na kejeb'ux ri k'ak' chomanik. Jun taqanik man k'o ta uchuq'ab' are ta k'o na ukamik jun ri xub'ano', kumal are' ri Ajawxel man k'o ta na ukamik. Rumal la' ri elaq'om xk'am pa ri b'e jas jub'iq' xkib'an nabe' taq q'ij, are ta k'a man xjaqatajik ri uchi'ja ri k'ak' chomanik. Xuquje' xok kanoq pa ri che' ruk' raqan xuquje' uq'ab', man k'ewin ta chi kqaj loq chub'anik ub'ana' pa ja'. Ri Ajawaxel kraj ub'anik ri tzij pa ri kub'an jun winaq ri qas k'ewin chub'anik. Ri man k'ewin ta xub'an jun achi ri kkam na, man are ta jun uch'a'k rech jun ri k'aslik rumal chi qas k'ewin chub'anik. At man at chapom ta pa che'; at k'ewin chub'anik ri tzij.)

H. MATEO 7:26 Xapachin ri kutatab'ej ri nuk'utu'n, man kub'an ta k'u ri kinb'ij. Je ri k'o jun achi ri maj reta'mab'al ri xuyak rachoch pu'wi' ri sanyob'. (27) Xqaj ri jab', xek'iy taq ri nima', xpe ri kyaqiq' xupuyij ri ja ruk' chuq'ab'. Xtzaq ri ja, xuquje' xtukin ronojel.

KUTATAB'EJ RI TZIJ MAN KUB'AN TAJ → XUYAK RI RACHOCH PU'WI' RI SA'NIK → XUQUJE' SIB'ALAJ NIM RI XTZAQ WI.

(In nuq'u'x pa nujolom — rumal la' conojel ri k'utuj rech uxlanem k'o chwij jun chomanik ri man kub'ij ta ri Tzij. K'o chuwach ri q'alaj retal ri kuya ri Tzij. Are la' jun ja b'anom pa ulew ulaq, xuquje ri utzaqik k'o na sib'alaj nim. Are k'u ri pixab' k'olik pa ab'aj, xuquje man xsilob' taj: qasaj ik'u'x, xuquje chik'ama' ri qasana' ja, chi'wonojel ix.)

(Ri nuchomanik in wa'e — xa jas ri, chitatab'ej ruk' nimal, man ruk' ta jun chomanik chi man k'o ta k'u'x chi ronojel ich'ob'om chik. E k'i winaq xkich'ob', xuquje' xsach kik'u'x. Xuquje' uj, ri kaqaya b'ik we tzij ri', man kaqab'ij taj chi qeta'm ronojel. Uj tijoxelab' na, k'o qajowab'al chi kaq'atex qatzij rumal ri tzij xuquje' kumal ri e taqom b'ik. Man kaqakoj ta k'u qib' chujel ri xkib'ij chi qas tzij ri e taqom b'ik. Xaq jeri' chatatab'ej awib': we xujsach k'utu, chuya' ri tzij tq'atal qib'. Xa k'u chachajij awib' rech man katsach ta pa kik'u'x winaq we kata ri kich'ab'al winaq nab'e cho ri uch'ab'al ri e taqo'n re ri Alaj Chij. Kaqilo we jastaq ri' ruk' nimalaj eta'manik jun k'ambal no'j rech k'o modo katkoji kanoq pa jun k'u'x pune ri Loq'alaj Tzij pa uwach k'utb'al k'o pa jun jaljoj b'e. Rajawaxik kaqakoj pa uchob'ik ri tzij: man kaqakoj ta k'u chuwach, man kaqesaj ta k'u che.)

CH'AWEM CHECH KUK'AMUW

Ajawxel Dios, toqob'isaj la nuwäch, in jun ajmak. Xinta ri qas tzij, xuk'ulu ri nuk'u'x, xinta la: ¿Jas kinb'an? Kinkojo che ronojel nuk'u'x chi ri Jesucristo xkäm che we xuquje' xk'astaj chi jumul, xuquje' kinb'ij pa nuchi' chi ri Jesucristo are' Ajawxel. Kintzaliy nuk'u'x — kinel b'ik pa ri numak xuquje' kintzaliy wi che la che ronojel nuk'u'x. Kinb'an na bautizar pa ub'i' Are' rech kuyutaj ri numak, xuquje' kinmuqu wachi'l ruk' Are', rech kink'asi' pa jun k'ak' k'aslemal. Nojisaj la nuk'u'x ruk' ri Loq'alaj Uxlab'ixel, rumal cher we mat k'o ri Uxlab'ixel rech Cristo pa wanima', man in rech ta la. Chinchajij la: chinto' la rech kinkoch'uj chuxe' ri kik'utunik ri apostoles, ri jachik rech wa'im, xuquje' ri ch'awem; chinto' la rech man kintzaq ta che ri Cristo, jetaq jun uq'ab' che ruk' ri che'; chinto' la rech kinkoch'uj k'a pa ri uk'isb'al, tz'aqat k'u'lib'al wanima'. Kolo la nuwäch, Ajawxel, xuquje' chinuch'uqub'a' b'ik pa ronojel ri b'e. Amén.

K'UTB'AL RETAMAB'AL

- 1. Are k'u ri, aretak xkita' wa', xk'axk'ob' ri kanima', xkib'ij —**
 - a) ¿Jasa' che katanaj na?
 - b) Ix achijab', wachalal, ¿jas kaqab'ano?
 - c) ¿Kk'ase' na chik?
- 2. Chik'ex ib'anik, xuquje' chib'an q'ijb'al chiwe iwonojel pa ub'i' ri Jesucristo rech —**
 - a) ri kuyb'al mak
 - b) ri ch'awem re jun utz na'oj
 - c) ri tojb'al rech ri qab'anoj
- 3. Xopan b'ik ruk' borom, xub'ij: Tat, jas rajawaxik kinb'ano rech kinkolotajik? Are k'u xkib'ij che: Chakojo ri Ajawxel Jesucristo. Xuquje' pa ri q'ij chaq'ab' ri' are' —**
 - a) xsik'ital chuwach ri q'ij re ri kolob'etalik
 - b) xkanaj kanoq pa ri templo ronojel qij
 - c) xqasan ja', are ruk' ronojel rachalal, chanim
- 4. Ri Naamán xumujij rib' wuqub' mul pa ri nima' Jordán, xuquje' ri utyo'jal xtzaliy chik —**
 - a) saq jacha' ri nieve
 - b) je' ri utyo'jal jun ak'al, xuquje xk'oji' ch'ajch'oj
 - c) k'a te ri' chirij ri xch'ajik pa taq ri ja' rech Damasco
- 5. Ronojel winaq ri kutzelej rij, xuquje' man kak'oji' ta pa uk'utu'mal ri Cristo —**
 - a) man k'o ta ri Dios
 - b) k'o ruk' ri Tataxel xuquje' ri K'ojolaxel
 - c) kuk'amawaḐj jun korona rech k'aslemal

6. We ta k'o jun winaq man k'o ta ruk' ri Ruxlab'al ri Cristo —

- a) sik'ital chuwach ri q'ij re ri kolob'etalik
- b) kab'an na che qasan ja' rech ri Juan
- c) man rech ta Areh

7. Jun testamento k'o uchug'ab' —

- a) are k'aslik ri ajb'anal testamento
- b) toq kaminaq chik ri winaq
- c) are ri tzij naqaj chawe, pa ri achi'

RETALIL SUK' TZIJ: 1-b · 2-a · 3-c · 4-b · 5-a · 6-c · 7-b

RABBIT-TRAIL — Gálatas 3:27 ("qasan pa Cristo") kujaqisaj b'e cha ri ija' rech Abraham: "We ix rech Cristo, are' k'u ix ri' ija' rech Abraham, xuquje' ix echab'inel jetaq ri tzujunik" (Gálatas 3:29).

RABBIT-TRAIL — Efesios 1:14 ("ri retal rech ri Uxlab'ixel") kujaqisaj b'e cha ri kolob'etajem rech ri loq'om taq jastaq — ri qas echab'al, xuquje' ri q'ij are' kutzir na tojik ronojel.

We tzob'anik ri' man xaq xuwi taj k'o pa uch'ab'al jun ajtz'ib'. Ri Moisés, David, Salomón, Isaías, xuquje' Ezequiel e k'o chila' rachi'l ri Mateo, Marcos, Lucas, Juan, Pablo, Pedro, xuquje' Judas, rachi'l ri Hebreos. Kab'lajuj q'alajisanelab' pa ronojel ri Ojer Taqanik xuquje' ri K'ak' Taqanik, ronojel kikib'ij jun xuwi tzij.

CH'OKI'K

APOCALIPSIS 2:10 Maxi'j awib' che ri k'ax ri kariq na. Ri itzel ku'koj na nik'aj chi'we pa che', rech jeri' karilo we qas jeqel ik'u'x chwij. Xuquje' k'iriq na k'ax jun lajuj q'ij. We k'u kajeqi' ik'u'x chwij k'a pa ri kamikal kinya na chi'we ri korona rech jun alik k'aslemal.

CHATK'OJI' TO'TAJINAQ K'A PA RI KAMIKAL → KINYA NA CHAWE JUN KORONA RECH K'ASLEMAL.

RE'CH TZOB'AL TZIJ PA GRIEGO

“kojonik” — G4100 pisteuo — k'olik kojoniq; kub'ulik uk'u'x; jachik pa uq'ab'

Chakojo ri Ajaw Jesucristo, xuquje' katkolotajik — kojoniq pa ri anima', nab'e cho ri jun chak ri kab'an.

“q'alajisanik” — G3670 homologeo — kub'ij ri junam tzij; kuq'alajisaj chuwach conojel

Ruk' ri chi' kab'an q'alajisanik pa koltajem.

“Kajtzalej k'u'x” — G3340 metaneo — che q'exik ri k'u'x; che uya'ik k'ax pa ranima'

Ri jaloj ri kachaple'taj wi — man xaq xwi ta b'is, xane jun k'u'x ri k'ak' chik uwach cho ri Dios.

“Kub'an qasana” — G907 baptizo — ch'ajik; muqb'al chuxe' ja' xuquje k'astajem

Ri nab'e chak rech ninimanik: xmuqi'k ruk' Are', xuquje' xk'astajisax che b'inem pa jun k'ak' k'aslemal.

“ch'ajom” — G3068 louo — atinem; ch'ajik ronojel ri winaq

Xujuch'aj che qamak ruk' ri ukik'el are.

“Kuyub' na mak” — G859 aphasis — un taqem b'ik; jun toq'opan b'ik; kuyub'al mak

Kab'an bautismo pa ub'i' ri Jesucristo RECH kesax kanoq ri makaj — ri makaj ri e k'o kan xesax chik kanoq.

“alaxik” — G1080 gennao — kuk'ajolaj; kalax

We ta man kalax jun achi rumal a' xuquje' rumal Uxlab'ixel, man kuya' ta kok pa ri ajawarem rech Dios.

“toq'ob” — G5485 charis — toq'ob'; jun sipanik ri man tojtal taj

Rumal ri utzil ix kolotajinaq pa ri kojoniq — are wa' ri sipanik re ri Dios.

“**kowirsanik' k'u'x**” — **G4342 proskartereo** — chuq'ab'arik pa; k'olik uch'ij; uya'ik rib' k'a che ronojel q'ij

Ri kajib' ri xekowin chupam ri nab'e iglesia: ri k'utu'nem kech ri taqo'n, ri junamam, ri paxem wa, xuquje' ri ch'awem.

“**k'olik**” — **G3306 meno** — k'olik; kanaj kanoq; k'olik pa jun k'olib'al; uk'aslemaxik

Ri uk'a'mal ri che' xa xew kuya uwach we k'o pa ri juyub'.

“**Kowinaq**” — **G5278 hupomeno** — chuq'ab'arik chuxe'; chuq'ab'arisaxik; chukowirisaxik

Ri jun ri kak'oji' chi utz uk'u'xla'l k'a pa ri uk'isbal kakolotaj na.

TZIJ K'ISBAL TZ'IB'ATAJINAQ PA HEBREO

“**xkojon**” — **H539 aman** — kojoniq; jegelik; tz'aqat ch'ab'al — uxe'al ri tzij "amén"

Ri Abraham xukojo ri Ajawxel; xuquje' xok che suk'al chirij.

“**ch'ajch'oj**” — **H2891 taher** — ch'ajch'ojirik; saqilirik

Chatatina', at katux ch'ajch'oj — ri utyo'jil ri Naamán xtzalij chi k'ak' junam ruk' utyo'jil jun ch'utin ak'al.

“**kunatajinaq**” — **H7495 rapha** — kunarik; utzirisaxik

Rumal ri usoko'j uj kunatajinaq.

SOURCES & CREDITS

Scripture: K'iche' of Totonacapan NT (CC BY 4.0) — a redistributable edition, looked up exactly and never machine-translated.

Alternate chapter/verse numbering reconciled with STEP Bible TVTMS (CC BY 4.0).

Strong's numbering & original-language data: OpenScriptures Hebrew Bible (CC BY 4.0); STEP Bible.org — TAHOT/TAGNT/TBESH/TBESG (CC BY 4.0); Robinson-Pierpont Byzantine Majority Text (Public Domain); Strong's dictionary, 1890 (Public Domain).

Typography: Google Noto fonts (SIL Open Font License 1.1).

© SEE MORE JESUS · wanttoseemore.com — shared under Creative Commons Attribution 4.0 (CC BY 4.0).